

Spolufinancováno
Evropskou unií

Operační program Zaměstnanost plus

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

Návrh kompetenčního modelu pro výkon pěstounské péče/ náhradního rodičovství

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2025

Úvod

Metodický dokument byl zpracovaný v rámci realizace projektu Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky s názvem „Standardizace procesu zabezpečení náhradní rodinné péče o děti“, reg. č. CZ.03.02.02/00/22_004/0000210, spolufinancovaného z Evropského sociálního fondu plus a státního rozpočtu. Předmětem projektu bylo zefektivnění a zjednodušení procesu zabezpečení náhradní rodinné péče pro ohrožené děti. Projekt byl realizovaný v období od listopadu 2022 do prosince 2025.

Systém kompetencí důležitých pro výkon role náhradního rodiče dosud není v rámci SPOD pevně zakotven. Pojem „kompetence“ se zde používá spíše v obecné rovině, nejčastěji v souvislosti se sociálními a rodičovskými dovednostmi. Kompetence specifické pro oblast náhradní rodinné péče jsou odlišné a v rámci systému SPOD zatím nesystematizované, přestože v odborné praxi existují různé přístupy k jejich vymezení. S pojmem „kompetence“ (bez bližšího rozlišení) pracuje také Vyhláška č. 473/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů, například v příloze č. 6, *Bližší podrobnosti náležitostí a struktura dokladu o přípravě k přijetí dítěte do rodiny*.

Kompetenční model má potenciál stát se nástrojem pro ověřování, zda žadatel/zájemce disponuje klíčovými kompetencemi potřebnými pro výkon náhradního rodičovství. Hodnocení úrovně jednotlivých kompetencí je otázkou dalšího vývoje, resp. postupné adaptace tohoto nástroje v praxi. V této úvodní fázi je hlavním cílem vytvořit společný myšlenkový rámec pro všechny subjekty, které se podílejí jak na řízení o zařazení do evidence, tak na následné podpoře náhradních rodičů.

PŘEHLED SLEDOVANÝCH KOMPETENCÍ NÁHRADNÍHO RODIČE¹:

1. Schopnost pečovat o dítě a naplňovat jeho vývojové potřeby

- Péče o zdraví dítěte
- Podpora a rozvoj dítěte v oblasti učení
- Podpora a rozvoj dítěte v oblasti emočního vývoje a chování
- Podpora dítěte v jeho sociálních vztazích
- Podpora dítěte v budování jeho identity a sociální prezentace
- Podpora dítěte v jeho samostatnosti a v sebeobsluze

2. Schopnost zajistit dítěti stabilitu

- Stablní podmínky v rodině, v bydlení, zaměstnání, ve finanční situaci

¹ Metodika pro implementaci *Standardu posuzování zájemců o NRP do systému SPOD na úrovni krajů*, zveřejněná na www.pravonadetstvi.cz.

- Podpora služeb a komunitních zdrojů
- 3. Schopnost zajistit dítěti bezpečí**
 - Zajištění ochrany a bezpečí a bezpečné nastavování hranic
 - Zajištění stimulace a podnětů
- 4. Schopnost navázat s dítětem blízký vztah**
- 5. Schopnost podporovat vztahy mezi dětmi a jejich rodinami**
- 6. Schopnost spolupráce**
- 7. Schopnost seberozvoje a sebepéče**

Úrovně kompetencí:

0 – NEZNALOST či NEPŘÍTOMNOST – nemá / nedělá

1 – má POVĚDOMÍ, ví o tom / aktivně o to usiluje

2 – rozumí, že je to důležité a dokáže vysvětlit proč (tzn. ZNALOST)

3 – rozumí, umí a aplikuje (tzn. DOVEDNOST)

Cíle kompetenčního modelu budoucích či stávajících náhradních rodičů jsou:

- mít relevantní, jednotný a objektivní nástroj k posouzení zájemce o NRP s ohledem na jeho aktuální a potenciální kompetence stát se náhradním rodičem;
- zjistit úroveň kompetencí pro výkon náhradního rodičovství u stávajících náhradních rodičů s cílem nastavení relevantního vzdělávacího plánu náhradního rodiče pro rozvoj konkrétní kompetence;
- propojit potřeby dítěte identifikované metodou vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny u dětí umístěných v NRP se sledováním kompetencí pečovatелů dítěte.

Východiska a popis kompetenčního modelu

Předkládaný kompetenční model vychází z vyhodnocování potřeb dítěte, které se promítá do strukturovaného vyhodnocení situace dětí a rodiny, jež je OSPOD OÚ ORP u dětí ocitajících se mimo svou vlastní rodinu povinen zpracovávat a pravidelně aktualizovat. Vyhodnocení mapuje 20 oblastí, které jsou rozdělené do tří oddílů: 1. vývojové potřeby dětí; 2. kapacita rodičů a jiných pečovatелů; 3. rodina a prostředí. Zejména v oddílu číslo dvě se už nyní částečně sledují kompetence náhradních rodičů pečovat o svěřené dítě. Strukturované vyhodnocení situace dítěte a rodiny je v Zákoně o sociálně-právní ochraně

dětí ukotveno od roku 2013, a je tedy nasnadě kompetenční model pro výkon pěstounské péče/náhradního rodičovství navazovat na již adaptovaný dokument v systému sociálně-právní ochraně dětí než vytvářet model zcela nový.

Dalším důvodem navazování na model vyhodnocování potřeb dítěte je snaha o kontinuitu přenosu informací mezi odborným posouzením zájemce o NRP, službou doprovázení pěstounských rodin a pravidelným vyhodnocováním situace dítěte v evidenci OÚ ORP, konkrétně tedy mezi dokumenty: výstupem z přípravy u zájemců o NRP – půlroční zprávou o průběhu doprovázení zpracovanou doprovázející organizací náhradního rodiče – vyhodnocením situace dítěte a jeho rodiny, zpracovaným obecním úřadem obce s rozšířenou působností.

Kompetenční model je určen jak pro zájemce o náhradní rodinnou péči žádající o všechny formy NRP (osvojení, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu) s vlastní výchovnou zkušeností i bez, tak pro již stávající náhradní rodiče (zprostředkovaná či nezprostředkovaná NRP). Kompetenční model tedy přináší ucelený systém posuzování kompetencí pro výkon náhradního rodičovství, a to od podání žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče až po vlastní výkon náhradní rodinné péče.

Tři úrovně kompetenčního modelu neřeší, zda člověk již je či není náhradním rodičem², ale zda u něj daná kompetence je či není přítomna a na jaké úrovni. Tzn. že i pěstoun mající zkušenost s výchovou dítěte v NRP může být v některé kompetenci na úrovni I (povědomí), naopak zájemce o NRP, který je již rodičem, může splňovat některou z kompetencí na úrovni III (dovednost). Je přirozené, že schopnosti zájemce/náhradního rodiče se vyvíjejí postupem času a prohlubují se zkušenostmi s vlastní výchovou dítěte v náhradní rodinné péči.

Model předkládá přehled a obsah jednotlivých kompetencí, včetně jejich tří úrovní naplnění. To, zda zájemce/náhradní rodič danou kompetenci splňuje a na jaké úrovni, je na individuálním posouzení daného případu a daného posuzovatele (lektor přípravy, oprávněná úřední osoba krajského úřadu v případě zájemců o NRP a klíčový pracovník doprovázející organizace v případě náhradních rodičů). Cílem kompetenčního modelu tak není přinést či spočítat výsledek a vyhodnotit, zda jej zájemce/náhradní rodič splnil či nikoliv. Analýzu situace každého jednotlivce je potřeba ponechat na posouzení odpovědné osoby v souladu s principy přístupu evidence-based (tj. přístup založený na důkazech).

² Z důvodu naplnění jednotlivých kompetencí zmiňují jak zájemce, který může mít rodičovskou zkušenost, tak náhradního rodiče. Ze stejného důvodu se hovoří obecně o dítěti, nikoliv pouze o dítěti v NRP, protože některé kompetence se vztahují obecně k dětem. Pokud se v textu kompetenčního modelu mluví o zájemci, vždy je tím myšlen zájemce o zprostředkování náhradní rodinné péče.

Kompetenční model tedy není určen k tomu, aby se zájemci/náhradní rodiče mezi sebou porovnávali nebo byli někým porovnáváni, ale k seberozvoji a zejména k vytvoření relevantního vzdělávacího plánu, který bude vycházet z individuálních potřeb každého jednotlivého zájemce/náhradního rodiče.

Konkrétní práce s kompetenčním modelem:

- Jednotlivé kompetence jsou očíslovány z důvodu snadnější orientace mezi nimi. Nejedná se o řazení dle jejich důležitosti.
- Není třeba, aby se u dané kompetence sledovaly všechny podkompetence, ale je nezbytné přihlížet pouze k těm relevantním v daném případě. Například pokud daný zájemce/náhradní rodič dvě podkompetence dané úrovně splňuje a jednu zatím nikoliv, opět závisí na individuálním posouzení, zda je možné kompetenci jako takovou považovat za naplněnou či nikoliv. To samé platí v případě např. kompetence číslo jedna, která je poměrně široká a obsahuje několik podkompetencí.
- U náhradního rodiče, který je v počátku spolupráce s doprovázející organizací (např. první rok), velmi pravděpodobně nebude možné posoudit všechny jeho kompetence či podkompetence, a to z důvodu nedostatku informací. Čím déle se s náhradní rodinou bude pracovat, tím více je možné pracovat i s kompetenčním modelem. Zároveň se dá očekávat, že čím déle náhradní rodič vychovává dítě v NRP, tím více se bude posunovat do úrovně dovednosti (je třeba si uvědomit, že s kompetenčním modelem se bude pracovat dlouhodobě, třeba 15 let). Je však také možné, že se tak nikdy nestane, a přesto může být dítě u náhradních rodičů „v dobrých rukách“. Z toho důvodu je vhodné sledovat účel kompetenčního modelu a dávat důraz na individuální posouzení.
- Zájemce/náhradní rodič musí být s výsledkem sledovaných kompetencí seznámen a musí mu být vysvětlen výše uvedený princip (nikdo není „superman“), včetně toho, jak je možné danou kompetenci posílit. Pokud je dítě svěřeno do péče dvou náhradních rodičů, je vhodné zpracovat posouzení úrovně kompetencí kompetenčního modelu s každým zvlášť.
- Zdrojem informací/důkazů pro přítomnost kompetence může být:
 - rozhovor s dítětem v NRP či dítětem/děťmi v rodině zájemce/náhradního rodiče
 - rozhovor se zájemcem/náhradním rodičem
 - svědectví (např. rozhovor s učitelem, lékařem apod.)
 - vlastní aktivita zájemce/náhradního rodiče (např. účast na seminářích, při kontaktu s biologickou rodinou dítěte apod.)

- zprávy
 - další dokumenty (např. genogram, individuální zadání v rámci přípravy zájemce o NRP).
- Navrhované kompetence je vhodné použít jako obsahovou strukturu pro zprávu z přípravy zájemců o NRP a půlroční zprávu z doprovázení pěstounů. Tím je sledováno propojení systému náhradní rodinné péče a provázanost předávání informací (více viz vzory).

Ad 1) SCHOPNOST PEČOVAT O DÍTĚ A NAPLŇOVAT JEHO VÝVOJOVÉ POTŘEBY

Vyhodnocovací trojúhelník – ZÁKLADNÍ PÉČE – péče o zdraví, učení se, emoční vývoj a chování, rodinné a sociální vztahy, identita, sociální prezentace, samostatnost a sebeobsluha, tj. potřeby dítěte, viz 1. strana vyhodnocovacího trojúhelníku.

Vysvětlení kompetence

Schopnost pečovat o dítě patří k základní způsobilosti žadatele i náhradního rodiče. S touto schopností se člověk nerodí. Zkušenosti v této oblasti získává prostřednictvím nápodoby, kdy jsou mu vzorem jeho rodiče (primární pečovatelé) a později při péči o vlastní nebo přijaté děti.

Potřeby, na něž musí reagovat náhradní rodič, se liší v závislosti na věku dítěte, na jeho zdravotním a psychickém stavu, osobní historii, míře traumatizace a dalších faktorech. Nejde tedy jen o péči „základní“, tj. zajištění výživy, tepla, hygieny a ošacení.

Aby se žadatel/zájemce mohl postarat o dítě a naplňovat jeho vývojové potřeby, musí být psychicky i fyzicky způsobilý postarat se především sám o sebe, případně o další blízké osoby v domácnosti. Důležité je sledovat, zda dotyčný potřebuje/má/využívá podporu blízkých, přátel nebo komunity, zvláště v případech, kdy se např. jedná o „samožadatele“ nebo osobu pečující, která nežije v manželství či partnerském vztahu.

Při ověřování této kompetence u bezdětného žadatele/zájemce vycházíme především z jeho dosavadních zkušeností s péčí o děti (např. v příbuzenstvu, v rámci zaměstnání atd.) a podstatným hlediskem je také jeho fyzické a psychické zdraví. U žadatele/zájemce s výchovnou zkušeností jsou pro ověření této kompetence podstatné zkušenosti s péčí o vlastní děti, u náhradního rodiče i zkušenosti s péčí o děti přijaté. U všech skupin je důležitým hlediskem také jejich fyzické a psychické zdraví.

→ PÉČE O ZDRAVÍ DÍTĚTE

Úroveň I (povědomí)

- Zájemce má náhled na svou schopnost po zdravotní stránce zajistit celodenní péči o dítě, případně má zajištěnou pomoc v péči o dítě.
- Zájemce má náhled na to, co by celodenní péče o dítě představovala.
- Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je třeba chodit s dítětem na pravidelné lékařské prohlídky.

Úroveň II (znalost)

- Zájemce rozumí, jaké dítě v NRP má potřeby s ohledem na zajištění jeho zdraví.
- Zájemce/náhradní rodič ví, že je třeba chodit s dítětem na pravidelné lékařské prohlídky.
- Zájemce/náhradní rodič ví, jak zajistit v případě potřeby dítěti kompenzační pomůcky.
- Zájemce ví, co je třeba dělat, když je dítě nemocné (např. ví, kde je v jeho okolí pediatr, lékárna, nemocnice, jaké léky užívat při horečce apod.).

Úroveň III (dovednost)

- Zájemce/náhradní rodič umí zajistit péči o dítě v rodině, o jeho výživu.
- Zájemce/náhradní rodič chodí s dítětem na pravidelné lékařské prohlídky.
- Zájemce/náhradní rodič umí v případě potřeby zajistit dítěti kompenzační pomůcky a pečovat o jeho zdravotní potřeby.
- Zájemce/náhradní rodič komunikuje s dítětem o jeho zdravotním stavu přiměřeně věku dítěte.

→ PODPORA A ROZVOJ DÍTĚTE V OBLASTI UČENÍ SE

Úroveň I (povědomí)

- Zájemce/náhradní rodič má základní povědomí o vývojových obdobích dětí.
- Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že vývoj dětí může být nerovnoměrný.
- Zájemce/náhradní rodič má povědomí o tom, že učení a vzdělávání je pro děti důležité.
- Zájemce/náhradní rodič má povědomí o tom, kdy dítě musí nastoupit k povinnému vzdělávání.

Úroveň II (znalost)

- Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, proč vývoj dětí v NRP může být či je nerovnoměrný, a umí to vysvětlit.
- Zájemce/náhradní rodič umí uvést příklady dětí s opožděným vývojem a ví, na koho by se obrátil o pomoc.

- Zájemce/náhradní rodič má v plánu podporovat dítě v jeho zájmech a koníčcích.
- Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je potřeba komunikovat s dítětem způsobem, který vychází z jeho potřeb.
- Zájemce/náhradní rodič ví, na koho by se obrátil, pokud dítě má opožděný vývoj.

Úroveň III (dovednost)

- Náhradní rodič svými činy prokazuje respekt k tomu, že vývoj dětí v NRP může být či je nerovnoměrný.
- Zájemce/náhradní rodič ví, že učení se a vzdělávání dětí je důležité, a činí pro to konkrétní kroky v rodině (např. zajištění doučování, pravidelná docházka do školy).
- Náhradní rodič aktivně podporuje dítě v NRP v jeho zájmech a koníčcích vycházejících z jeho individuálních potřeb a respektu možnosti či nemožnosti jeho fungování v dětském kolektivu.
- Zájemce/náhradní rodič umí komunikovat s dítětem v rodině způsobem, který mu vyhovuje (jeho jazykem, znakovou řečí, nonverbálně apod.)

→ PODPORA A ROZVOJ DÍTĚTE V OBLASTI EMOČNÍHO VÝVOJE A CHOVÁNÍ

Úroveň I (povědomí)

- Zájemce/náhradní rodič má základní povědomí o tom, proč je pro dítě a jeho zdravý psychický vývoj důležitá citová vazba k alespoň jednomu člověku.
- Zájemce/náhradní rodič má povědomí o poruchách citové vazby.
- Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, proč se u dítěte v NRP mohou objevit projevy náročného chování³.

Úroveň II (znalost)

- Zájemce/náhradní rodič ví, proč je pro dítě důležitá citová vazba k alespoň jednomu člověku, a rozumí tomu.
- Zájemce/náhradní rodič ví, jaké jsou poruchy citové vazby, a ví, na jakého odborníka se může obrátit.
- Zájemce/náhradní rodič rozumí důvodům, proč se u dítěte v NRP mohou objevit projevy náročného chování, a umí je vysvětlit.

Úroveň III (dovednost)

- Zájemce/náhradní rodič dokazuje svými činy, že ví, proč je pro dítě důležitá citová vazba k alespoň jednomu člověku, a rozumí tomu.

³ Napříč dokumentem je v souladu s aktuální praxí uplatňován termín „náročné chování“ namísto termínu „poruchy chování“, viz např. Metodické doporučení České školní inspekce Přístupy k náročnému chování dětí a žáků a možnosti jeho řešení.

- Náhradní rodič zvládá výchovu dítěte s poruchou citové vazby s individuálním přístupem a respektem k jeho potřebám.
- Náhradní rodič prokazuje svými činy, že umí vychovávat dítě v NRP, které má některé z projevů náročného chování, a to s individuálním přístupem a respektem k jeho potřebám.

→ **PODPORA DÍTĚTE V JEHO SOCIÁLNÍCH VZTAZÍCH**

Úroveň I (povědomí)

- Zájemce/náhradní rodič má základní povědomí o tom, že je důležité podporovat dítě ve vztazích s lidmi, které má rádo, a to i při změně výchovného prostředí (s kamarády, s učiteli atd.).

Úroveň II (znalost)

- Zájemce/náhradní rodič ví, proč je důležité podporovat dítě ve vztazích s lidmi, které má rádo, i při změně výchovného prostředí (s kamarády, s učiteli atd.), a dokáže to vysvětlit.

Úroveň III (dovednost)

- Náhradní rodič aktivně podporuje dítě ve vztazích s lidmi, které má rádo, a to i po změně výchovného prostředí (s kamarády, s učiteli atd.).

→ **PODPORA DÍTĚTE V BUDOVNÍ JEHO IDENTITY A SOCIÁLNÍ PREZENTACE**

Úroveň I (povědomí)

- Zájemce/náhradní rodič má povědomí o pojmu identita a o tom, proč je pro dítě důležité ji rozvíjet.
- Zájemce/náhradní rodič má povědomí o tom, že je důležité, aby dítě v NRP znalo svou minulost/svůj životní příběh.
- Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je důležité být tolerantní k odlišnostem.
- Zájemce/náhradní rodič se nevyjadřuje hanlivě o lidech jiného než českého etnika, sexuálních menšinách a podobně.
- Zájemce/náhradní rodič má povědomí o tom, že je důležité, aby dítě mohlo svobodně prezentovat sebe samo.

Úroveň II (znalost)

- Zájemce/náhradní rodič dokáže svými slovy vysvětlit pojem identita a proč je pro dítě důležité ji rozvíjet.
- Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že je důležité, aby dítě v NRP znalo svou minulost/svůj životní příběh, a má v plánu tak v budoucnu aktivně činit.
- Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, proč důležité být tolerantní k odlišnostem.
- Zájemce/náhradní rodič je schopen tolerance k lidem jiného než českého etnika, sexuálním menšinám a podobně.
- Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, proč je důležité, aby dítě mohlo svobodně prezentovat sebe samo.

Úroveň III (dovednost)

- Náhradní rodič aktivně seznamuje dítě s jeho minulostí/s jeho životním příběhem.
- Zájemce/náhradní rodič dokáže s dítětem otevřeně hovořit na téma hledání sexuální orientace.
- Zájemce/náhradní rodič aktivně podporuje dítě v jeho kulturní identitě.
- Náhradní rodič používá aktivně některý z nástrojů k budování identity dítěte.
- Zájemce/náhradní rodič aktivně podporuje dítě v prezentaci sebe sama.

→ SCHOPNOST PODPORY DÍTĚTE V JEHO SAMOSTATNOSTI A SEBEOBSLUZE

Úroveň I (povědomí)

- Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je třeba, aby dítě bylo posilováno a podporováno ve své samostatnosti s ohledem na jeho individuální možnosti.
- Zájemce/náhradní rodič má náhled, že je třeba posilovat dítě v jeho pracovních návycích a finanční gramotnosti.

Úroveň II (znalost)

- Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že je třeba, aby dítě bylo posilováno a podporováno ve své samostatnosti s ohledem na jeho individuální možnosti.
- Zájemce/náhradní rodič ví, že je třeba zapojovat dítě do chodu domácnosti, a plánuje to.
- Zájemce/náhradní rodič ví, že je třeba posilovat dítě v jeho pracovních návycích a finanční gramotnosti.

Úroveň III (dovednost)

- *Zájemce/náhradní rodič činí konkrétní kroky k posilování a podpoře dítěte v jeho samostatnosti s ohledem na jeho individuální možnosti.*
- *Zájemce/náhradní rodič činí konkrétní kroky k přípravě dítěte na jeho osamostatňování.*
- *Zájemce/náhradní rodič umí posilovat dítě v jeho pracovních návycích a finanční gramotnosti.*

Ad 2) SCHOPNOST ZAJISTIT DÍTĚTI STABILITU

Vyhodnocovací trojúhelník – STABILITA, RODINNÁ HISTORIE A FUNGOVÁNÍ RODINY, ŠIRŠÍ RODINA, FINANCE, ZAMĚSTNÁNÍ, BYDLENÍ, SOCIÁLNÍ ZAČLENĚNÍ, KOMUNITNÍ ZDROJE) – 3. strana trojúhelníku včetně stability z 2. strany trojúhelníku.

Vysvětlení kompetence

U žadatele, zájemce či náhradního rodiče se ověřuje, zda a jak je schopen zajistit stabilní podmínky nezbytné pro péči o dítě. Sledují se jeho předpoklady, znalosti a dovednosti související s touto oblastí. Pokud má žadatel či zájemce výchovnou zkušenost, hodnotí se jeho schopnosti v péči o vlastní dítě. U náhradního rodiče je pak klíčovým ukazatelem prokázaná schopnost pečovat o dítě v rámci náhradní rodinné péče.

Stabilní podmínky na straně žadatele/zájemce/náhradního rodiče se sledují jak v rovině vztahové (zda nejsou řešeny jiné záležitosti a je prostor soustředit se na příchod nového člena rodiny), tak v oblasti finanční (zaměstnání, zdroje příjmů rodiny). Soustředíme se i na dostupnost služeb a komunitní podpory jako na možný zdroj podpory stability rodiny žadatele/zájemce/náhradního rodiče.

Soustředíme se také schopnost žadatele/zájemce/náhradního rodiče vnímat potřeby vlastních dětí a jejich připravenost na přijetí dítěte do NRP.

- **STABILNÍ PODMÍNKY V RODINĚ, V BYDLENÍ, V ZAMĚSTNÁNÍ, VE FINANČNÍ SITUACI**

Úroveň I (povědomí)

- *Zájemce má náhled na to, že jeho životní styl je slučitelný s potřebami dítěte v NRP.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je třeba, aby děti již v rodině vyrůstající souhlasily s příchodem dítěte do NRP a byly na příchod dítěte do NRP připraveny.*

- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je třeba, aby i ostatní členové rodinné domácnosti souhlasili s příchodem dítěte do NRP a byli na příchod dítěte do NRP připraveni.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že dítě potřebuje stabilní rodinné prostředí z hlediska vztahů v rodině a plánovaných změn.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že dítě potřebuje mít zajištěné bydlení a v rodině mít své soukromí.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je třeba sloučit výkon vlastního zaměstnání s péčí o dítě.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je třeba mít stabilizované příjmy.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je třeba hospodárně nakládat s finančními prostředky dítěte, které má v NRP.*

Úroveň II (znalost)

- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že je potřeba, aby děti již v rodině vyrůstající byly na příchod dítěte do NRP připraveny, a plánuje k tomu činit aktivní kroky.*
- *Zájemce/náhradní rodič plánuje činit aktivní kroky k tomu, aby i ostatní členové rodinné domácnosti byli na příchod dítěte do NRP připraveni.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že dítě potřebuje v rodině stabilní rodinné zázemí z hlediska vztahů v rodině a plánovaných změn.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že je potřeba, aby dítě mělo v náhradní rodině své soukromí a zajištěné stabilní bydlení, a plánuje k tomu učinit konkrétní kroky. Zájemce/náhradní rodič zapojuje dítě v rodině do vytváření jeho prostoru v domácnosti.*
- *Zájemce/náhradní rodič ví, že je třeba sloučit výkon vlastního zaměstnání s péčí o dítě, a rozumí tomu.*
- *Zájemce/náhradní rodič ví, že je třeba mít stabilizované příjmy, rozumí tomu a plánuje nadále podnikat aktivní kroky k jejich stabilizaci.*
- *Náhradní rodič ví, že je třeba hospodárně nakládat s finančními prostředky dítěte, které má v NRP, a rozumí tomu.*

Úroveň III (dovednost)

- *Zájemce/náhradní rodič činí aktivní kroky k tomu, aby děti již v rodině vyrůstající byly na příchod dítěte do NRP připraveny.*
- *Zájemce/náhradní rodič činí aktivní kroky k tomu, aby i ostatní členové rodinné domácnosti byli na příchod dítěte do NRP připraveni.*

- Náhradní rodič činí konkrétní kroky k tomu, aby dítě v náhradní rodinně mělo stabilní rodinné zázemí z hlediska vztahů v rodině a plánovaných změn.
- Zájemce/náhradní rodič umí sloučit výkon vlastního zaměstnání s péčí o dítě, případně přizpůsobit své pracovní ambice péči o dítě.
- Zájemce/náhradní rodič má stabilizované příjmy či činí konkrétní kroky k jejich stabilizaci.
- Náhradní rodič hospodárně nakládá s finančními prostředky dítěte, které má v NRP.

→ PODPORA SLUŽEB A KOMUNITNÍCH ZDROJŮ

Úroveň I (povědomí)

- Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je důležité mít podporu komunity a začleňovat do ní i přijaté dítě.
- Zájemce/náhradní rodič má náhled na potřebnost dostupnosti služeb s ohledem na potřeby dítěte.

Úroveň II (znalost)

- Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, proč je důležité mít podporu komunity a začleňovat do ní i přijaté dítě.
- Zájemce/náhradní rodič rozumí důležitosti dostupnosti služeb s ohledem na potřeby dítěte.

Úroveň III (dovednost)

- Náhradní rodič má podporu komunity a začleňuje do ní přirozeně i přijaté dítě.
- Zájemce/náhradní rodič žije v prostředí s dostupností služeb s ohledem na potřeby dítěte či podniká aktivní kroky, aby tomu tak bylo.

Ad 3) SCHOPNOST ZAJISTIT DÍTĚTI BEZPEČÍ (bezpečí fyzické i psychické)

Vyhodnocovací trojúhelník – OCHRANA A BEZPEČÍ, VEDENÍ A HRANICE, STIMULACE A PODNĚTY

Vysvětlení kompetence

U žadatele/zájemce/náhradního rodiče jsou ověřovány předpoklady/znalosti/dovednosti související se zajištěním fyzického a psychického bezpečí dítěte, včetně bezpečného nastavování hranic a limitů při jeho výchově. U žadatele/zájemce, který má výchovnou zkušenost, jsou ověřovány jeho schopnosti v péči o vlastní dítě, v případě náhradního rodiče o dítě svěřené.

Současně do této oblasti spadá i schopnost žadatele/zájemce/náhradního rodiče zajišťovat dítěti podněty a rozvíjet ho způsobem, který odpovídá jeho potřebám.

Bezpečím dítěte se rozumí bezpečí ve smyslu fyzickém i psychickém. Pocit bezpečí je pro zdravý vývoj dítěte klíčový.

Při posuzování této oblasti je třeba zohlednit i další členy domácnosti, s nimiž dítě bude přicházet do styku, a v neposlední řadě je třeba brát v úvahu potřeby dětí v rodině žijících. Sledujeme také bezpečnost prostředí (domácnost, okolí domu/bydliště), v němž se bude dítě pohybovat, zda nehrozí nebezpečí úrazu atd. A samozřejmě do této oblasti spadá bezúhonnost a spolehlivost žadatele/zájemce/náhradního rodiče a dalších osob (viz platná legislativa).

→ ZAJIŠTĚNÍ OCHRANY A BEZPEČÍ A BEZPEČNÉ NASTAVOVÁNÍ HRANIC

Úroveň I (povědomí)

- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že se dítě potřebuje cítit v náhradní rodině v bezpečí.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je třeba, aby jeho domácnost, včetně jejího okolí, byla pro dítě bezpečná.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že je potřeba nastavovat dětem hranice bezpečným způsobem.*
- *Zájemce/náhradní rodič má povědomí o vhodných výchovných přístupech k dětem v NRP.*
- *Zájemce/náhradní má náhled na to, že je třeba nastavit krizový plán pro nenadálé situace.*

Úroveň II (znalost)

- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, proč se dítě potřebuje v náhradní rodině cítit v bezpečí, a umí to vysvětlit.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že je třeba, aby jeho domácnost, včetně jejího okolí, byla pro dítě bezpečná, a plánuje činit konkrétní kroky.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že je třeba nastavovat dětem limity bezpečným způsobem, a plánuje tak činit.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí principům výchovných přístupů k dětem v NRP.*
- *Zájemce/náhradní rodič plánuje nastavit krizový plán pro nenadálé situace.*

Úroveň III (dovednost)

- *Zájemce/náhradní rodič činí konkrétní kroky k tomu, aby se dítě cítilo v náhradní rodině v bezpečí.*

- Zámce/náhradní rodič činí konkrétní kroky pro to, aby dítě bylo v jeho domácnosti, včetně jejího okolí, v bezpečí.
- Zámce/náhradní rodič umí nastavovat dětem limity bezpečným způsobem.
- Náhradní rodič aktivně využívá ve své výchově vhodné výchovných přístupy respektující potřeby dětí vyrůstající v NRP.
- Náhradní rodič má nastavený krizový plán pro nenadálé situace.

→ ZAJIŠTĚNÍ STIMULACE A PODNĚTŮ

Úroveň I (povědomí)

- Zámce/náhradní rodič má náhled na to, že dítěti je třeba věnovat individuální čas.
- Zámce/náhradní rodič má povědomí o tom, že je třeba respektovat denní režim dítěte.

Úroveň II (znalost)

- Zámce/náhradní rozumí tomu, proč je třeba dítěti věnovat individuální čas.
- Zámce/náhradní rodič rozumí tomu, proč je třeba respektovat denní režim dítěte, a umí to vysvětlit.

Úroveň III (dovednost)

- Náhradní rodič tráví s dítětem v NRP svůj individuální čas.
- Náhradní rodič respektuje denní režim dítěte.

Ad 4) SCHOPNOST NAVÁZAT S DÍTĚTEM BLÍZKÝ VZTAH

Vyhodnocovací trojúhelník – CITOVÁ VŘELOST

Vysvětlení kompetence

Dítě, které přichází do náhradní rodinné péče, se potřebuje naučit, že lidem lze důvěřovat a že i přes předchozí negativní zkušenosti může vytvářet blízké vztahy. Proto je zásadní, aby žadatel/zámce/náhradní rodič měl schopnost tyto vztahy navazovat a pečovat o ně. U žadatele/zámce nebo náhradního rodiče se ověřují předpoklady, znalosti a dovednosti potřebné pro budování blízkého vztahu s dítětem a jeho bezpodmínečné přijetí, včetně projevů náklonnosti a emoční blízkosti.

U žadatele/zámce s výchovnou zkušeností se posuzuje jeho schopnost pečovat o vlastní nebo svěřené dítě.

U náhradního rodiče se vychází ze zkušeností s péčí o dítě v náhradní rodinné péči.

U žadatele/zámce bez výchovné zkušenosti se hodnotí především jeho schopnost budovat vztahy se svými blízkými a okolím.

Schopnost navázat blízký vztah s dítětem v NRP úzce souvisí také s motivací a očekáváním, s nimiž žadatel/zájemce do procesu vstupuje. Tyto faktory ovlivňují jeho ochotu či neochotu vztah s dítětem budovat.

V neposlední řadě je důležité, aby žadatel/zájemce měl zdravé osobnostní předpoklady, které mu umožní nabídnout dítěti stabilní a bezpečný vztah.

Úroveň I (povědomí)

- *Zájemce/náhradní rodič deklaruje pozitivní motivaci k přijetí dítěte do NRP.*
- *Zájemce/náhradní rodič má povědomí o tom, že je důležité, aby uměl budovat vztahy a prokazuje to ve svém životě.*
- *Zájemce/náhradní rodič má povědomí o tom, že je důležité umět dítěti vyjadřovat pozitivní emoce.*
- *Zájemce/náhradní rodič má povědomí o tom, že je důležité, aby s dítětem měli k sobě vzájemnou důvěru.*

Úroveň II (znalost)

- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že je třeba mít pozitivní motivaci k přijetí dítěte do NRP, umí to vysvětlit a zvolit odpovídající formu NRP.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, proč je důležité, aby uměl budovat vztahy, dokáže to vysvětlit a plánuje tak činit i s dítětem v NRP.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, proč je důležité umět dítěti vyjadřovat pozitivní emoce, a dokáže to vysvětlit.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, proč je důležité, aby s dítětem měli k sobě vzájemnou důvěru, a dokáže to vysvětlit.*

Úroveň III (dovednost)

- *Náhradní rodič umí budovat vztahy s dítětem.*
- *Zájemce/náhradní rodič umí dítěti vyjadřovat pozitivní emoce.*
- *Náhradní rodič činí konkrétní kroky k tomu, aby s dítětem měli k sobě vzájemnou důvěru.*

Ad 5) SCHOPNOST PODPOROVAT VZTAHY MEZI DĚTMI A JEJICH RODINAMI

Vyhodnocovací trojúhelník – ZÁKLADNÍ PÉČE

Vysvětlení kompetence

U žadatele/zájemce, který má zkušenost s výchovou vlastních dětí, se ověřuje, jaké dovednosti a přístupy může uplatnit při péči o dítě v NRP. U stávajícího náhradního rodiče se vychází z jeho dosavadní zkušenosti s péčí o dítě v rámci NRP.

Biologická rodina dítěte zůstává neoddělitelnou součástí jeho života bez ohledu na to, zda s ní má dítě aktuálně kontakt, nebo ne. Budoucí i stávající náhradní rodič by měl rozumět významu biologické rodiny pro dítě a být schopen tento vztah podle potřeb dítěte podporovat a rozvíjet.

Zároveň je důležité vést otevřený dialog o možnostech a podmínkách návratu dítěte do původní rodiny, pokud je to v jeho nejlepším zájmu a je to možné v rámci konkrétní formy NRP.

Úroveň I (povědomí)

- *Zájemce/náhradní rodič má náhled, že biologická rodina je pro dítě důležitá a je nezbytné podporovat vztah mezi ní a dítětem.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že dítě je nezbytné na kontakt s biologickou rodinou připravit.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na chování dítěte spojené s kontaktem s biologickou rodinou.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na situaci, že náhradní rodinná péče je jednou z forem pomoci biologické rodině a jako taková může být pouze přechodného charakteru (vyjma osvojení).*

Úroveň II (znalost)

- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že biologická rodina je pro dítě důležitá a je nezbytné podporovat vztah mezi ní a dítětem, a plánuje pro to činit konkrétní kroky.*
- *Zájemce/náhradní rodič ví, že dítě je nezbytné na kontakt s biologickou rodinou vždy připravit.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že dítě může mít po kontaktu s biologickou rodinou různé projevy chování a potřeby, a umí to vysvětlit.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí příčinám chování dítěte spojeným s kontaktem s biologickou rodinou a umí je vysvětlit.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí situaci, že náhradní rodinná péče je jedním z druhů pomoci biologické rodině a že tato pomoc může být přechodná (vyjma osvojení).*

Úroveň III (dovednost)

- *Náhradní rodič činí konkrétní kroky, kterými prokazuje, že biologická rodina je pro dítě důležitá a že je nezbytné podporovat vztah mezi ní a dítětem.*
- *Náhradní rodič umí činit a činí konkrétní kroky, jimiž dítě na kontakt s biologickou rodinou připravuje.*
- *Náhradní rodič činí konkrétní kroky s ohledem na potřeby dítěte i po kontaktu s biologickou rodinou.*
- *Náhradní rodič činí konkrétní kroky, které dokazují, že rozumí chování dítěte spojenému s kontaktem s biologickou rodinou.*
- *Náhradní rodič konkrétními kroky dokládá, že rozumí situaci, že náhradní rodinná péče je jedním z druhů pomoci biologické rodině a tato pomoc může být přechodná (vyjma osvojení).*

Ad 6) SCHOPNOST SPOLUPRÁCE

Vyhodnocovací trojúhelník – ZÁKLADNÍ PÉČE

Vyhodnocení kompetence

U žadatele/zájemce s výchovnou zkušeností se ověřuje, jaké dovednosti může uplatnit v péči o svěřené dítě. U stávajícího náhradního rodiče se vychází z jeho dosavadní zkušenosti s péčí o dítě v rámci náhradní rodinné péče.

Náhradní rodičovství vyžaduje spolupráci s celou řadou odborníků a institucí. Tým, se kterým bude žadatel/zájemce/náhradní rodič spolupracovat, tvoří nejen jeho vlastní rodina, ale také doprovázející organizace, orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), psychologové a další specialisté.

Tato spolupráce klade vysoké nároky na otevřenost a ochotu komunikovat. Náhradní rodič musí být připraven sdílet informace, přijímat odborné podněty a umožnit pravidelné návštěvy sociálních pracovníků a dalších odborníků ve své domácnosti.

Spolupráce je klíčovým prvkem náhradní rodinné péče. Žadatel/zájemce/náhradní rodič by proto měl být týmovým hráčem, který dokáže naslouchat názorům druhých a aktivně se podílet na hledání nejlepších řešení pro dítě.

Úroveň I (povědomí)

- *Zájemce má předpoklady spolupracovat v týmu.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled, že při náhradním rodičovství je důležité spolupracovat s biologickou rodinou dítěte, s OSPOD, doprovázejícími organizacemi, zdravotníky, učiteli a dalšími odborníky.*

- Zájemce/náhradní rodič má povědomí o tom, na koho z odborníků a v jakých případech by se v případě potřeby obrátil, a má náhled na to, že je třeba respektovat doporučení odborníků.
- Zájemce/náhradní rodič má povědomí o roli náhradního rodiče v systému SPOD.

Úroveň II (znalost)

- Zájemce/náhradní rodič ví, že je důležité pracovat v týmu, a rozumí tomu.
- Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že při náhradním rodičovství je důležité spolupracovat s biologickou rodinou dítěte, s OSPOD, doprovázejícími organizacemi, zdravotníky, učiteli a dalšími odborníky.
- Zájemce/náhradní rodič ví, na koho z odborníků a v jakých případech by se v případě potřeby obrátil, a rozumí, že je třeba respektovat doporučení odborníků, což prokazuje konkrétními kroky.
- Zájemce/náhradní rodič rozumí roli náhradního rodiče v systému SPOD.

Úroveň III (dovednost)

- Zájemce/náhradní rodič konkrétními kroky dokazuje, že umí pracovat v týmu.
- Zájemce/náhradní rodič činí konkrétní kroky, které dokazují, že umí spolupracovat s biologickou rodinou dítěte, s OSPOD, doprovázejícími organizacemi, zdravotníky, učiteli a dalšími odborníky.
- Zájemce/náhradní rodič se v případě potřeby obrací na odborníky a využívá nabízených služeb.
- Zájemce/náhradní rodič respektuje doporučení odborníků.
- Zájemce/náhradní rodič zná práva a povinnosti související s rolí náhradního rodiče a rozumí jim.

Ad 7) SCHOPNOST SEBEROZVOJE a SEBEPÉČE

Vyhodnocovací trojúhelník – ZÁKLADNÍ PÉČE

Vysvětlení kompetence

U zájemce, který má výchovnou zkušenost, jsou ověřovány jeho schopnosti v péči o svěřené dítě. U náhradního rodiče se vychází ze zkušenosti s péčí o svěřené dítě.

Náhradní rodičovství klade vysoké nároky nejen na psychickou odolnost, ale i na celkové zdraví náhradního rodiče. Z praxe víme, že při intenzivní péči o svěřené dítě může snadno dojít k vyčerpání nebo až k syndromu vyhoření, což v některých případech vede k předčasnému ukončení náhradní rodinné péče.

Aby se těmto situacím předešlo, je důležité, aby si budoucí či současný náhradní rodič uvědomoval možná rizika a aktivně pečoval o svou fyzickou i psychickou pohodu. Klíčové je nepodceňovat odpočinek, nezanedbávat vlastní potřeby a zachovat si aktivity, které mu přinášejí radost a energii. Jen tak lze dlouhodobě zvládat náročnou roli náhradního rodiče a předcházet zbytečným zdravotním komplikacím.

Průběžné vzdělávání a seberozvoj umožňují lépe porozumět individuálním potřebám svěřených dětí a zdokonalovat způsoby, jak na ně citlivě reagovat.

Úroveň I (povědomí)

- *Zájemce/náhradní rodič má povědomí o tom, že vzdělávání a seberozvoj jsou pro výkon náhradního rodičovství důležité.*
- *Zájemce/náhradní rodič má náhled na to, že při výkonu náhradního rodičovství je nezbytná péče o sebe sama.*

Úroveň II (znalost)

- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že vzdělávání a seberozvoj jsou pro výkon náhradního rodičovství důležité.*
- *Zájemce/náhradní rodič rozumí tomu, že při výkonu náhradního rodičovství je nezbytná péče o sebe sama.*

Úroveň III (dovednost)

- *Náhradní rodič se průběžně vzdělává při výkonu náhradního rodičovství.*
- *Zájemce/náhradní rodič umí pečovat o sebe sama.*